Hushålls-skolor

Hushållsskolor

HUSHÅLLS

Skola

Hushållsskolor

Elever vid Uppsala Hushållsskola, 1890-tal. Bild.

De första hushållsskolorna i Sverige inrättades under 1860-talet, och hade ursprungligen till huvudsaklig uppgift att utbilda tjänsteflickor. Från 1920-talet skilde man mellan hushållsskolor, som var skolor för utbildning av husmödrar med en utbildning från några månader till ett år, och fackskolor i huslig ekonomi, med en utbildning på mellan ett och ett halvt till två och ett halvt år. Från 1906 utgick statsbidrag till vissa av skolorna. I Sverige efter 1921 kunde hushållsskolorna även bedrivas i kommunal regi. De sågs som en alternativ väg till utbildning vid sidan om lärlingsskolor och yrkesskolor. Syftet var att unga kvinnor skulle få en ”någorlunda fullständig husmodersutbildning”.

De undervisade i många ämnen, som sömnad, städning, ekonomi, matlagning med mera. Kvaliteten var för tiden god, men efterhand samhället förändrades, fick de färre och färre elever. Detta ledde till att det i dag knappt finns några kvar i Sverige. Exempel på hushållsskolor var Beata Bergströms Hushållsskola och Matservering i Falun, som grundades av Beata Bergström (1864-1949) på 1890-talet de så kallade Margaretaskolorna, Jenny Åkerströms hushållsskola, Idas skola i Jönköping, Ulrika Kullgrens hushållsskola, Stina Rodenstams slöjd- och hushållsskola, Skarhults hushållsskola eller Högre lärarinneseminariets hushållsskola.

Bland hushållsfackskolorna märktes Statens skolköksseminarium och Ateneum i Stockholm, Fackskolan för huslig ekonomi, Seminariet för huslig ekonomi i Göteborg samt Fredrika Bremer-förbundets lanthushållningsseminarium i Rimforsa.

Okänt foto

Idas skola

Idas skola är en praktisk hushållsskola i Jönköping, numera del av Bäckadalsgymnasiet.

Idas skola är namngiven efter Ida Ljungqvist (1843–1881), som var Munksjö bruks ägare Ottonin Ljungqvists första hustru. Ottonin Ljungqvist och hans andra hustru Klara Weidling donerade 1882 en tomt vid Klostergatan och ett belopp på 50.000 kronor till Jönköpings stad. Donationen avsåg grundande och underhåll av en praktisk hushållskola med namnet Idas skola för "medellösa men för berömvärd och dygdig vandel kända flickor anställda vid Jönköpings fabriker".

Idas skola öppnade hösten 1903. År 1908 flyttade den in i en för ändamålet uppförd byggnad vid Klostergatan, ritad av stadsarkitekten August Atterström. I kvarteret anlades också Idas park.

© Örnsköldsvik Museum, Karl-Otto Strandberg

Hushålls-skola

Margaretaskolorna

Margaretaskolorna var svenska hushållsskolor som byggde på ett nytt koncept. De bestod av servering, utbildningsverksamhet, butik med färdiglagad mat och ibland även festvåning. Den första Margaretaskolan öppnade 1905 i Norrköping och den sista Margaretaskolan stängdes 1977.

Den svenska entreprenören Hanna Lindmark stod bakom Margaretaskolorna och vid hennes död 1941 testamenterades verksamheten till fyra missionssamfund, Svenska kyrkans mission, Svenska missionsförbundet, "Svenska missionen i Kina" och Sällskapet Svensk Baptistmission.

Verksamheten drevs vidare i bolagsform av de fyra samfunden, men avvecklades under 1970-talet. År 1976-1992 var Svenska Missionsförbundet ensam ägare av bolaget samt ansvarig för hushållsskolans pensionsstiftelse.

Etableringar

Sammanlagt öppnade 12 Margaretaskolor: Norrköping, Stockholm (där den första av fyra etableringar startade på Bältgatan 5 lagom till olympiska sommarspelen 1912, andra adresser var Regeringsgatan 47, Citypalatset på Norrmalmstorg 1-3 och Fenixpalatset på Adolf Fredriks kyrkogata 10), Göteborg (Dicksonska palatset), Helsingborg, Linköping (servering vid stora torget, butik på Bokhållaregatan), Örebro, Borås, Västerås, Lund, Malmö och Jönköping.

Den sista Margaretaskolan stängdes 1977 efter en lång tids nedgång. Efter Hanna Lindmarks död övergick ägandet av Margaretaskolorna till bland annat Missionsförbundet. Oscar von Malmborg tog kontroll över bolaget och hans svärson Gunnar Törnqvist blev VD. Den senare förde ett utsvävande liv, vilket bekostades med förskingrade medel från Margaretaskolorna.

Koncept

Det fanns behov av städade serveringar (dit även kvinnor och barn kunde gå) och det fanns behov för unga kvinnor att lära sig matlagning. Hanna Lindmark kombinerade dessa i Margaretaskolorna där unga kvinnor fick betala för att gå i hushållsskola och fick öva genom att bedriva verksamheten: servering, butik med färdiglagad mat och festvåning. Margaretaskolorna vilade på kristen grund. Etablissemangen var alkoholfria och var mycket ansedda.